

УДК 330.3 [316.77]

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-78-84>

ГЛОБАЛЬНА ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ НА ФОНІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2022 РР.

Студінський В. А.

Постановка проблеми. В сучасних умовах, зокрема після початку повномасштабної російської агресії щодо України 24 лютого 2022 року, ставить перед світом ряд серйозних проблем у різних вимірах. Економічний простір світової цивілізації є одним із них. Насамперед це пов'язано з тим, що в умовах війни, особливо повномасштабної, важливими чинниками перемоги є не лише кількісна воєнна перевага однієї з воюючих сторін, але й переваги в економічній сфері, якій базуються на сучасних технологіях виробництва. Разом з тим, виникають питання консолідації світової спільноти на боці країни, яка стала жертвою країни-агресора. У конкретному випадку мова йде про Україну, яка була піддана нападу з боку Російської Федерації. Саме консолідація країн-членів Європейського Союзу, країн-членів НАТО, а також окремо взятих країн, як то Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади, Польщі, Німеччини, Японії, Австралії та інших держав додає сил у цій нерівній боротьбі України з РФ. Окрім цього, не можна применшувати роль міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, Світової Організації Торгівлі, МВФ та інших. Об'єднання зусиль окремих держав, міжнародних організацій, економічних міжнародних систем, які протистоять агресивній політиці РФ, нівелює зусилля країни-агресора в сфері домінування у світі. Запроваджені економічні санкції провідними країнами світу та міжнародними організаціями вже на самому початку повномасштабної агресії РФ проти України поставили на межу катастрофи економіку країни-агресора, зокрема її фінансову систему. Практично на сьогодні відбувається переорієнтація та перевлаштування світової економічної цивілізаційної системи і створення нової парадигми економічної безпеки. Після Другої світової війни це найбільш масштабне перетворення, оскільки механізми безпеки взагалі та економічної зокрема, що були закладені в Статуті ООН, Гельсінської угоди 1975 року не дають сьогодні жодних гарантій. Навіть Будапештський меморандум, яким гарантувалася безпека та територіальна цілісність України не спрацював та був порушений РФ, яка підписала цей документ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний момент фундаментальних та узагальнюючих праць з цього приводу нема, оскільки сама тема є доволі новою і потребує в перспективі комплексного дослідження. Разом з тим, існує велика кількість оцінок поточного моменту та перспектив розвитку світового цивілізаційного економічного глобального простору.

Метою даного дослідження є визначення можливих перспектив перетворення світового цивілізаційного економічного простору та нового місця України в цій системі.

Результати дослідження. У статті зроблено спробу розглянути питання перспективи глобальної переорієнтації світового економічного простору в контексті сучасних масштабних змін на фоні російсько-української війни.

Висновки. В результаті повномасштабної агресії РФ проти України перед світовим співтовариством поставила ряд серйозних ризиків у економічній, політичній, воєнній, екологічній та інших сферах. Світ повинен був відреагувати на порушення світової рівноваги і балансу, викликаного

агресивною політикою РФ. В результаті було вжито ряд рішучих кроків світовим співтовариством у сфері переорієнтації глобального економічного простору.

Ключові слова: глобальна переорієнтація, світовий економічний простір, санкції, безпека, Україна, РФ.

GLOBAL REORIENTATION OF THE WORLD ECONOMIC SPACE IN THE MODERN DIMENSION AGAINST THE BACKGROUND OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR OF 2014-2022

Studinski Volodymyr

Formulation of the problem. In modern conditions, in particular after the beginning of full-scale Russian aggression against Ukraine on February 24, 2022, it poses a number of serious problems to the world in various dimensions. The economic space of world civilization is one of them. First of all, this is due to the fact that in conditions of war, especially full-scale, important factors in victory are not only the quantitative military advantage of one of the warring parties, but also economic advantages based on modern production technologies. At the same time, there are questions of consolidation of the world community on the side of the country that fell victim to the aggressor country. In this particular case, we are talking about Ukraine, which was attacked by the Russian Federation. It is the consolidation of European Union member states, NATO member states, as well as individual countries such as the United States, Great Britain, Canada, Poland, Germany, Japan, Australia and other countries that strengthens Ukraine's unequal struggle with Russia. In addition, the role of international organizations such as the UN, the EU, the World Trade Organization and others cannot be underestimated. Combining the efforts of individual states, international organizations, and international economic systems that oppose the aggressive policy of the Russian Federation, undermines the efforts of the aggressor country in the sphere of world domination. The economic sanctions imposed by the world's leading countries and international organizations at the very beginning of Russia's full-scale aggression against Ukraine put the economy of the aggressor country, in particular its financial system, on the brink of disaster. Practically today there is a reorientation and reorganization of the world economic civilization system and the creation of a new paradigm of economic security. This is the largest transformation since the Second World War, as the security mechanisms in general and economic security in particular, enshrined in the UN Charter, the 1975 Helsinki Accords do not provide any guarantees today. Even the Budapest Memorandum, which guaranteed Ukraine's security and territorial integrity, did not work and was violated by the Russian Federation, which signed the document.

Analysis of recent research and publications. At the moment, there are no fundamental and generalizing works on this subject, as the topic itself is quite new and requires a comprehensive study in the future. At the same time, there are a large number of assessments of the current situation and prospects for the development of the world's civilized economic global space.

The purpose of this study is to determine the possible prospects for the transformation of the world's civilized economic space and the new place of Ukraine in this system.

Results of the research. The article attempts to consider the prospects of global reorientation of the world economic space in the context of modern large-scale changes against the background of the Russian-Ukrainian war.

Conclusions. As a result of the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine, it posed a number of serious risks to the world community in the economic, political, military, environmental and other spheres. The world had to react to the disturbance of world balance and balance caused by Russia's aggressive policy. As a result, a number of decisive steps have been taken by the world community in the field of reorientation of the global economic space.

Keywords: global reorientation, world economic space, sanctions, security, Ukraine, Russia.

JEL Classification: F01-02, F29, H56,

ГЛОБАЛЬНАЯ ПЕРЕОРИЕНТАЦИЯ МИРОВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА В СОВРЕМЕННОМ ИЗМЕРЕНИИ НА ФОНЕ РУССКО-УКРАИНСКОЙ ВОЙНЫ 2014-2022 ГГ.

Студинский В. А.

Постановка проблемы. В современных условиях, в частности, после начала полномасштабной российской агрессии в отношении Украины 24 февраля 2022 года, ставит перед миром ряд серьезных проблем в различных измерениях. Экономическое пространство мировой цивилизации является одним из них. В первую очередь это связано с тем, что в условиях войны, особенно полномасштабной, важными факторами победы является не только количественное военное преимущество одной из воюющих сторон, но и преимущества в экономической сфере, базирующиеся на современных технологиях производства. Вместе с тем, возникают вопросы консолидации мирового сообщества на стороне страны, ставшей жертвой страны-агрессора. В конкретном случае речь идет об Украине, которая была подвергнута нападению со стороны Российской Федерации. Именно консолидация стран-членов Европейского Союза, стран-членов НАТО, а также отдельно взятых стран, как Соединенных Штатов Америки, Великобритании, Канады, Польши, Германии, Японии, Австралии и других государств добавляет сил в этой неравной борьбе Украины с РФ. Кроме этого, нельзя умалять роль международных организаций, таких как ООН, ЕС, Всемирной торговой организации, МВФ и других. Объединение усилий отдельных государств, международных организаций, экономических международных систем, противостоящих агрессивной политике РФ, нивелирует усилия страны-агрессора в области доминирования в мире.

Введенные экономические санкции ведущими странами мира и международными организациями уже в самом начале полномасштабной агрессии РФ против Украины поставили на грань катастрофы экономику страны-агрессора, в частности, ее финансовую систему. Практически сегодня происходит переориентация и переустройство мировой экономической цивилизационной системы и создание новой парадигмы экономической безопасности. Практически сегодня происходит переориентация и переустройство мировой экономической цивилизационной системы и создание новой парадигмы экономической безопасности. После Второй мировой войны – это наиболее масштабное преобразование, поскольку механизмы безопасности вообще и экономической, в частности, заложенные в Уставе ООН, Хельсинкского соглашения 1975 года не дают сегодня никаких гарантий. Даже Будапештский меморандум, которым гарантировалась безопасность и территориальная целостность Украины, не сработал и был нарушен РФ, подписавшей этот документ.

Анализ последних исследований и публикаций. На данный момент фундаментальных и обобщающих работ по этому поводу нет, поскольку сама тема достаточно новая и нуждается в перспективе комплексного исследования. Вместе с тем существует большое количество оценок текущего момента и перспектив развития мирового цивилизационного экономического глобального пространства.

Целью данного исследования есть определение возможных перспектив преобразования мирового цивилизационного экономического пространства и нового места Украины в этой системе.

Результаты исследования. В статье предпринята попытка рассмотреть вопросы перспективы глобальной переориентации мирового экономического пространства в контексте современных масштабных изменений на фоне российско-украинской войны.

Выводы. В результате полномасштабной агрессии РФ против Украины перед мировым сообществом поставила ряд серьезных рисков в экономической, политической, военной, экологической и других областях. Мир должен был отреагировать на нарушение мирового равновесия и баланса, вызванное агрессивной политикой РФ. В результате был предпринят ряд решительных шагов мировым сообществом в сфере переориентации глобального экономического пространства.

Ключевые слова: глобальная переориентация, мировое экономическое пространство, санкции, безопасность, Украина, РФ.

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах, зокрема після початку повномасштабної російської агресії щодо України 24 лютого 2022 року, ставить перед світом ряд серйозних проблем у різних вимірах. Економічний простір світової цивілізації є одним із них. Насамперед це пов'язано з тим, що в умовах війни, особливо повномасштабної, важливими чинниками перемоги є не лише кількісна воєнна перевага однієї з воюючих сторін, але й переваги в економічній сфері, якві базуються на сучасних технологіях виробництва. Разом з тим, виникають питання консолідації світової спільноти на боці країни, яка стала жертвою країни-агресора. У конкретному випадку мова йде про Україну, яка була піддана нападу з боку Російської Федерації. Саме консолідація країн-членів Європейського Союзу, країн-членів НАТО, а також окремо взятих країн, як то Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади, Польщі, Німеччини, Японії, Австралії та інших держав додає сил у цій нерівній боротьбі України з РФ. Окрім цього, не можна применшувати роль міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, Світової Організації Торгівлі, МВФ та інших. Об'єднання зусиль окремих держав, міжнародних організацій, економічних міжнародних систем, які протистоять агресивній політиці РФ, нівелює зусилля країни-агресора в сфері домінування у світі. Запроваджені економічні санкції провідними країнами світу та міжнародними організаціями вже на самому початку повномасштабної агресії РФ проти України поставили на межу катастрофи економіку країни-агресора, зокрема її фінансову систему. Практично на сьогодні відбувається переорієнтація та перевлаштування світової економічної цивілізаційної системи і створення нової парадигми економічної безпеки. Після Другої світової війни це найбільш масштабне перетворення, оскільки механізми безпеки взагалі та економічної зокрема, що були закладені в Статуті ООН, Гельсінської угоди 1975 року не дають сьогодні жодних гарантій. Навіть Будапештський меморандум, яким гарантувалася безпека та територіальна цілісність України не спрацював та був порушений РФ, яка підписала цей документ.

Актуальність такої проблематики полягає насамперед у тому, що даний поточний момент змінюється власне система цивілізаційної безпеки, зокрема і її економічного простору.

Завдання і мета даного дослідження полягає у визначенні можливих перспектив перетворення світового цивілізаційного економічного простору та нового місця України в цій системі.

Ступінь вивчення проблеми. На даний момент фундаментальних та узагальнюючих праць з цього приводу нема, оскільки сама тема є доволі новою і потребує в перспективі комплексного дослідження. Разом з тим, існує велика кількість оцінок поточного моменту та перспектив розвитку світового цивілізаційного економічного глобального простору.

Виклад основного матеріалу. З початком активної фази повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року одразу постало питання безпеки планетарної цивілізації. Тут мова йде не лише про Західну цивілізацію, що є домінуючою у продовж останніх трьох століть, але й загальної людської у різних її аспектах. Цивілізація є дотичною до всіх життєвих аспектів людства, саме вона визначає правила, норми, мораль поведінки суб'єктів цивілізаційного простору [13, с.2-3]. Ніл Фергюсон зазначав з цього приводу, що «цивілізація- це велике ціле людської організації... Цивілізації є, почасти

практичною реакцією народів на їхнє довкілля – на потреби в їжі, воді, прихистку та захисті. А крім того, цивілізації – це питома культура, часто, хоча й не завжди, релігія і нерідко мовні спільноти» [11, с.35].

Цивілізація є динамічним суспільним організмом, що постійно розвивається і змінюється у різних вимірах, зокрема часовому і просторовому. Тут мова йде як про історичну динаміку, так і про геополітичну. З одного боку, геополітику можна розглядати як сферу про вплив географічного простору на політичні цілі, дії й інтереси держави [6, с.5-6]. З іншого боку, політика держави може визначати інтерес до певних географічних просторів, географічних комунікацій, географічних переваг. Останні можуть визначатися і під впливом зовнішніх факторів, зокрема таких як війна. Російсько-українська війна, яка у 2014 році почалася як гібридна і локальна, а у 2022 році переросла у повномасштабну війну і змусила цивілізований світ переглянути свої геополітичні пріоритети. Проте, агресивні претензії РФ не виключають розгортання війни на більш широкому територіальному просторі. У зв'язку з цим і виникають певні переоцінки пріоритетів і в геополітичному вимірі цивілізаційного розвитку планети.

Світ став глобальним навіть на його локальному рівні, і навпаки – локальність подій може серйозно вплинути на весь глобальний цивілізаційний розвиток. «Наше століття, – зазначав Генрі Кіссінджер, – перебуває в наполегливому, деколи навіть відчайдушному пошуку концепції світового порядку. Загроза хаосу співіснує з безпрецедентною взаємозалежністю: ідеться про поширення зброї масового знищення, розпад держав, наслідки хижацького ставлення до природного середовища, невикорінені практики геноциду, а також поширення нових технологій, що загрожують вивести конфлікти за межі людського контролю чи розуміння. Нові методи збору та передачі інформації, як ніколи раніше, об'єднали регіони й надали подіям глобального виміру, однак у спосіб, який пригнічує рефлексію, вимагаючи від лідерів негайного реагування, у вигляді гасел. Може, ми зіткнулися з періодом, у якому майбутнє, визначатимуть сили, не обмежені жодним порядком?» [5, с.8]. Питання, швидше всього, риторичне, хоча й актуальне, оскільки хаотичність розвитку світу, цивілізаційного простору ніколи і нікуди не зникала.

Початок повномасштабної агресивної війни РФ проти України в лютому 2022 року є підтвердженням лише того, що політика Росії, яка здійснювалася упродовж останніх більш як чотирьох століть нікуди не зникла. А якщо врахувати, що сучасна РФ має ординське коріння, то така політика має майже вісімсот літню історію. Парадоксальність ситуації полягає лише в тому, що на шляху просування Орди в простір Західної цивілізації стали знову українські території. Стає цілком зрозуміло, що від того як закінчиться ця війна залежатиме і майбутнє цивілізаційного розвитку людства. Геополітична трансформація сучасного світу гратиме тут виняткову роль. Тому Захід і підтримав Україну у цьому протистоянні з ординським варварством. Насамперед така підтримка виявилась у широкомасштабних безпрецедентних економічних санкціях.

Саме санкції як каральний захід правового впливу та регулювання, міра примусу щодо держави, що порушила міжнародні норми, договори, зобов'язання, а також як спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи, що застосовуються проти фізичних чи юридичних осіб за законодавством певної держави, стали тою відправною точкою зміни вектору геополітичних спрямувань багатьох країн світу. В принципі, сьогодні РФ опинилася у фактичній економічній блокаді.

Зокрема країнами-членами Європейського Союзу було прийнято рішення про комплекс санкційних заходів проти країни-агресора, тобто Російської Федерації. А саме мова йде про:

- заборону будь-яких операцій з певними державними підприємствами РФ;
- заборону надання будь-яких послуг кредитного рейтингу, а також закриття доступу до будь-яких послуг із передоплати, пов'язаної з кредитною рейтинговою діяльністю, будь-яким російським фізичним чи юридичним особам;
- розширення переліку осіб, пов'язаних з російською оборонно-промисловою базою, на яких накладаються більш жорсткі експортні обмеження щодо товарів подвійного призначення та товарів та технологій, які можуть сприяти технологічному покращенню оборонного сектору та сектору безпеки Росії;
- заборону нових інвестицій в енергетичний сектор Росії, а також запровадження комплексних експортних обмежень на обладнання, технології та послуги для енергетичної галузі;
- запровадження подальших торговельних обмежень щодо чавуну та сталі, а також предметів розкоші.

Окрім цього приймаються санкційні заходи Радою ЄС проти ключових олігархів, лобістів та пропагандистів, які просувають наратив Кремля щодо ситуації в Україні, а також ключових компаній у секторах авіації, військового та подвійного використання, суднобудування та машинобудування [3].

До санкцій також приєдналися й країни з інших континентів. Зокрема, Австралія погодилася розширення санкцій проти РФ - відтепер заборонений експорт до РФ глинозему та алюмінієвих руд. Натомість Україна отримує від Австралії допомогу – 70 тисяч тонн енергетичного вугілля, яке доправлять до України безкоштовно та 51 млн доларів допомоги [1].

Країнами, що стали лідерами у здійсненні санкційної політики проти РФ є Сполучені Штати та Швейцарія. Особливо відчутними для країни-агресора є санкції у фінансовій та банківській сферах. Підриєв фінансової бази будь-якої країни є не просто болючим, але часто й смертельним ударом по економічній системі державі. Фінанси у широкому є специфічними економічними відносинами, які виникають у процесі розподілу і перерозподілу вартості національного багатства, сукупного суспільного продукту і національного доходу у зв'язку з формуванням централізованих і децентралізованих грошових фондів у суб'єктів господарювання та держави з метою виконання ними своїх функцій і завдань, забезпечення умов розширеного відтворення й

соціально-економічного розвитку. Фактично фінанси живлять економіку країни. Вони виконують, як би роль, кровоносної системи суспільного організму держави [8, с. 6-7]. Економічні санкції для РФ є поступовим і методичним знищувачем власне основи державності.

РФ стала світовим лідером, накладених санкцій на одну країну. До початку відкритого вторгнення в Україну, станом на 22 лютого 2022 року, проти Росії вже було введено 2754 санкції, але протягом тижнів після нападу було запроваджено додаткові 2778, що подвоїло загальну кількість санкцій до 5532. Для порівняння, на Іран, який до цього часу тримав санкційне лідерство, накладено всього 3616 санкцій [4].

Також до санкційних заходів додається ще й політика ембарго. Остання виявляється у забороні чи обмеженні експорту товарів до держав, визначених міжнародними організаціями, до держав, щодо яких проводяться відповідна національна політика. Зокрема, Японія оголосила список із близько 300 товарів та передових технологій, експорт яких до РФ та Білорусі заборонено з 18 березня 2022 року. Міністерство економіки, торгівлі та промисловості Японії включило до списку 266 видів товарів та 26 технологій. Серед товарів, на які вводиться ембарго на експорт, зокрема напівпровідники, обладнання для зв'язку та нафтопереробки, новітні типи матеріалів, а серед заборонених для Росії та Білорусі технологій є зокрема програми проектування машин для виробництва чіпів. Крім того, Японія повністю забороняє будь-які ділові відносини з більш ніж 50 військовими організаціями та підприємствами Росії та Білорусі, серед яких виробники літаків та кораблів. При цьому зазначається, що відповідні обмеження запроваджені через вторгнення РФ в Україну і не повинні завадити нарощувати Москві свій військовий потенціал [12]. Проте найбільш суттєвим ударом по національній економіці РФ та геополітичною переорієнтацією країн світу є ембарго або відмова від російських енергоносіїв – нафти і газу. Уже в перші дні відкритої агресії і повномасштабної війни РФ проти України про такі заходи заявили окремі країни-члени ЄС та США. З переходом на таку політику вони активно шукають альтернативні джерела енергії або нових поставників енергетичних продуктів. За кілька років може взагалі зміниться система потоку товарів і послуг на світовому та регіональних ринках.

Звичайно, що переорієнтація економічної політики багатьох країн, а особливо в умовах, війни пов'язана з певними ризиками. Наприклад, вторгнення РФ в Україну поставило гостро питання забезпечення відповідними товарами продуктивний світовий ринок, оскільки Україна є одним із важливих постачальників зерна та іншої аграрної продукції на світовий та європейський ринок. Також ці процеси можуть вплинути і на внутрішній продовольчий ринок України.

За висновками Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) очікується, що російсько-українська безпосередньо торкнеться 18 млн осіб, зокрема до 6,7 млн осіб стануть новими внутрішньо переміщеними особами. Тому, ФАО розробила План швидкого реагування, розрахований на березень-травень 2022 р., у рамках якого планується виділити допомогу Україні в розмірі \$50 млн для 240 тис. сільського населення України. Зазначається, що організація коригуватиме адресність допомоги з урахуванням ситуації, що змінюється, аналізу раніше існуючих проблем і результатів швидкої оцінки потреб. При наданні допомоги ФАО має намір підтримати дрібних фермерів по всій країні, які вирішили залишитися, у тому числі внутрішньо переміщених осіб і сімей, що їх приймають, які мають намір обробляти свої поля, рятувати свою худобу та виробляти продукти харчування [10]. При цьому, український уряд незалежно від умов планує організувати посівну компанію та зібрати врожаю на рівні 70 відсотків 2021 року [7].

У зв'язку з такими ризиками все більше і більше політиків говорить, що затягування війни може призвести до світової економічної кризи, що, звичайно, є небажаним. Зокрема, глава Асоціації німецьких профспілок Райнер Хоффман в інтерв'ю виданню Funke сказав: «Чим довше продовжуватиметься ця війна, тим масштабнішими будуть наслідки. Ми повинні використовувати всі засоби, щоб запобігти кризі світової економіки» [9].

Тому, усвідомлення швидкого закінчення війни проявляється, зокрема, у допомозі Україні різними країнами та міжнародними організаціями. Зокрема, за словами голови Національного банку Кирила Шевченка, на початку масштабних бойових дій Україна отримала міжнародну фінансову, технічну та гуманітарну підтримку на загальну суму 15 млрд. дол. З цих грошей понад 5 млрд спрямували одразу до бюджету. Окрім цього, Світовий банк 8 березня 2022 року ухвалив рішення про виділення Україні 700 млн. доларів в екстреному порядку для боротьби з агресором. А Міжнародний валютний фонд ухвалив рішення про екстрене фінансування в обсязі до 1,4 млрд. доларів. Окрема фінансова допомога США становить 13,6 млрд. доларів. Національний банк Польщі виділив Україні 950 млн доларів за умов валютного свопу, збільшення валютних резервів. Франція повідомила про виділення 300 млн доларів, а після збільшила цю допомогу ще на 100 млн. У МЗС наголосили, що гроші призначаються для потерпілих від війни українців. Велика Британія виділила близько 300 млн доларів на гуманітарну допомогу, а потім додала ще 40 млн фунтів стерлінгів. До допомоги Україні приєдналася і Японія, яка загалом виділила 200 млн дол. боротьбу з агресором. 110 млн доларів для боротьби з окупаційними військами виділила Італія, а Німеччина дала 15 млн. євро гуманітарної допомоги. Також до допомоги приєднались: Норвегія (30 млн дол.), Чехія (12 млн євро), Ірландія (10 млн євро), Хорватія (1,35 млн дол.), Литва (1,8 млн євро), Ісландія (1,2 млн євро), Канада (1,3 млн дол.), Естонія (200 тис. євро) та Словаччина (100 тис. євро) [2].

Звичайно, що представлені дані є далеко неповними, оскільки тут не враховуються індивідуальні пожертви, що в сумі вираховуються сотнями мільйонів доларів. До цього ж, уряди і міжнародні організації розширюють свою допомогу, оскільки розуміють, які високі ставки на даний момент є для порятунку всього цивілізаційного світу.

Висновки. Таким чином, у результаті повномасштабної агресії РФ проти України перед світовим співтовариством поставила ряд серйозних ризиків у економічній, політичній, воєнній, екологічній та інших сферах. Світ повинен був відреагувати на порушення світової рівноваги і балансу, викликані агресивною політикою РФ. В результаті було вжито ряд рішучих кроків світовим співтовариством у сфері переорієнтації глобального економічного простору. Більшість країн світу підтримало Україну у цій війні і переорієнтувало свою економічну геополітику. РФ, як агресор, практично опинився у економічній ізоляції. Секторальні, індивідуальні, політичні санкції не лише болісно вдарили по країні-агресору, але й поставили на порядок денний саме існування РФ у перспективі як цілісної держави. Разом з тим, варто зауважити, що дане дослідження готувалося у середині березня 2022 року і подальша динаміка розвитку подій може принести нові виклики. Та разом із тим не виникає жодних сумнівів, що практично весь світ стоїть на порозі перегляді цивілізаційних цінностей та створенні нової системи безпеки у планетарному та регіональному вимірах.

Список використаних джерел

1. Австралія вводить проти РФ нові санкції та відправляє допомогу. URL: <https://novyny.live/politics/avstraliia-vvodit-protiv-rossii-novye-sanktsii-i-otpravliaet-pomoshch-ukrine-43395.html>
2. Війна всього світу проти РФ: хто і як допомагає Україні у боротьбі з агресором. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/voyna-vsego-mira-protiv-rf-kto-i-kak-pomogaet-ukraine-v-borbe-s-agressorom-1606879.html>
3. Євросоюз утвердив четвертий пакет санкцій проти Росії. URL: <https://ukranews.com/news/841387-evrosoyuz-utverdil-chetvertyj-paket-sanktsij-protiv-rossii>
4. Жмеренецький О. Світовий прагматизм. Як США і Європа можуть використати війну в Україні. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/03/17/7332046/>
5. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. К.: Наш формат, 2020. 320 с.
6. Кудряченко А. І., Рудич Ф. М., Храмов В. О. Геополітика: Підручник. К.: МАУП, 2004. 296 с.
7. Сільське господарство під час війни: виклики та проблеми аграріїв. URL: <https://agoreview.com/content/silске-gospodarstvo-pid-chas-vijny-vyklyky-ta-problemy-agrariyiv/>
8. Студінський В. А., Верба Д. В., Терещенко О. В. Фінанси Києва: історія та сьогодення. К.: Фенікс, 2010. 320 с.
9. У Німеччині попередили, що війна в Україні може призвести до світової економічної кризи. URL: <https://tsn.ua/ato/u-nimechchini-poperedili-viyna-v-ukrayini-mozhe-prizvesti-do-svitovoyi-ekonomichnoyi-krizi-2014522.html>
10. ФАО виділить \$50 млн допомоги для сільського населення України. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/fao-vidilit-50-mln-dopomogi-dlya-silskogo-naselennya-ukrajini>
11. Ферьюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним. Л.: Наш формат, 2017. 488 с.
12. Японія ввела ембарго на експорт в Росію і Беларусь около 300 товарів і технологій. URL: <http://uaprom.info/news/183309-yaponiya-vvela-embargo-eksport-rossiyu-belarus-okolo-300-tovarov-tehnologij.html>
13. Giertych M. Wojna cywilizacji w Europie. Warszawa: LPR, 2007. 32 s.

References

1. Avstraliya vvodyt' proty RF novi sanktsiyi ta vidpravlyaye dopomohu Ukrayini [Australia imposes new sanctions on Russia and sends aid]. URL: <https://novyny.live/politics/avstraliia-vvodit-protiv-rossii-novye-sanktsii-i-otpravliaet-pomoshch-ukraine-43395.html>
2. Viyna vs'oho svitu proty RF: khto i yak dopomahaye Ukrayini u borot'bi z ahresorom [The world war against Russia: who and how helps Ukraine in the fight against the aggressor]. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/voyna-vsego-mira-protiv-rf-kto-i-kak-pomogaet-ukraine-v-borbe-s-agressorom-1606879.html>
3. Yevrosoyuz utverdil chetvertyy paket sanktsiy protiv Rossii [The European Union approved the fourth package of sanctions against Russia]. URL: <https://ukranews.com/news/841387-evrosoyuz-utverdil-chetvertyj-paket-sanktsij-protiv-rossii>
4. Zhmerenets'kyy O. Svitovyy prahmatyzm. Yak SSHA i Yevropa mozhut' vykorystaty viynu v Ukrayini [World pragmatism. How the United States and Europe can use the war in Ukraine]. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/03/17/7332046/>
5. Kissindzher H. (2020). Svitovyy poryadok. Rozdumy pro kharakter natsiy v istorychnomu konteksti [World Order. Reflections on the nature of nations in the historical context]. K.: Nash format, 320 s.
6. Kudryachenko A. I., Rudych F. M., Khramov V. O. (2004). Neopolityka: Pidruchnyk [Geopolitics: Textbook]. K.: MAUP, 296 s.
7. Sil's'ke hospodarstvo pid chas viyny: vyklyky ta problemy ahrariyiv [Agriculture during the war: challenges and problems of farmers]. URL: <https://agoreview.com/content/silске-gospodarstvo-pid-chas-vijny-vyklyky-ta-problemy-agrariyiv/>
8. Studins'kyy V. A., Verba D. V., Tereshchenko O. V. (2010). Finansy Kyveva: istoriya ta s'ohodennya [Finance of Kiev: history and present]. K.: Feniks, 320 s.
9. U Nimechchini poperedily, shcho viyna v Ukrayini mozhe pryzvesty do svitovoyi ekonomichnoyi kryzy [Germany has warned that the war in Ukraine could lead to a global economic crisis]. URL: <https://tsn.ua/ato/u-nimechchini-poperedili-viyna-v-ukrayini-mozhe-prizvesti-do-svitovoyi-ekonomichnoyi-krizi-2014522.html>

10. FAO vydylyt' \$50 mln dopomohy dlya sil's'koho naselennya Ukrayiny [FAO will provide \$ 50 million in assistance to Ukraine's rural population]. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/fao-vidilyt-50-mln-dopomogi-dlya-sil'skogo-naselennya-ukrajini>

11. Ferhyuson N. (2017). Tsyvilizatsiya. Yak Zakhid stav uspishnym [How the West has become successful]. L.: Nash format, 488 s.

12. Yaponiya vvela embargo na eksport v Rossiyu i Belarus' okolo 300 tovarov i tekhnologiy [Japan imposed an embargo on exports to Russia and Belarus of about 300 goods and technologies]. URL: <http://uaprom.info/news/183309-yaponiya-vvela-embargo-eksport-rossiyu-belarus-okolo-300-tovarov-tehnologij.html>

13. Giertych M. (2007). Wojna cywilizacji w Europie. Warszawa: LPR, 32 s.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Студінський Володимир Аркадійович, кандидат економічних наук, доктор історичних наук, виконавчий директор Науково-дослідного навчального центру «ПринцепС»

a/c 123, м. Київ, 03191, Україна

orcid.org/0000-0002-6513-8612

e-mail: studzinskiw@bigmir.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Студинский Владимир Аркадьевич, кандидат экономических наук, доктор исторических наук, исполнительный директор Научно-исследовательского учебного центра «ПринцепС»

a/я 123, г. Киев, 03191, Украина

e-mail: studzinskiw@bigmir.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Studinski Volodymyr, Ph.D. in Economical Science, D. in Historical Science, Executive Director of the PrincipS Research and Training Center

Box 123, Kiev, 03191, Ukraine

e-mail: studzinskiw@bigmir.net

УДК 321.01:364.548

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-84-89>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Адаменко І. П.

Актуальність теми дослідження. Забезпечення цілеспрямованого впливу на суспільний розвиток потребує формування та реалізації дієвої державної політики у сфері соціального захисту населення з врахуванням адаптаційних змін інституційного забезпечення у фінансово-бюджетній сфері. Обґрунтований вибір інструментів державної політики у сфері соціального захисту населення сприятиме стабілізації соціально-економічних процесів та підвищенню добробуту громадян.

Постановка проблеми. Вагомими завданнями в сучасних умовах є: підвищення соціальної ефективності та забезпечення соціальної справедливості; удосконалення інструментарію державного регулювання соціальних процесів; оптимальний вибір інструментів зміцнення фінансового забезпечення у сфері соціального захисту; оптимізація структури бюджетних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування та реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення доволі поширена в наукових дослідженнях. Це роботи відомих зарубіжних та вітчизняних науковців: Дж. Кейнса, Ф. Лассалля, П. Самуельсона, А. Сміта, В. Танзі, Л. Баранник, С. Качули, Л. Козарезенко, Е. Лібанової, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, В. Макогон, О. Насібової, М. Пасічного, Д. Полозенка, І. Чугунова та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Зазначені вище питання актуалізуються у зв'язку з погіршенням тренду соціально-економічного розвитку, що вимагає розв'язання низки конкретних завдань, пов'язаних з підвищенням обґрунтованості державної політики у сфері соціального захисту населення.

Постановка завдання, мети дослідження. Завданнями дослідження є: розкрити роль державної політики у сфері соціального захисту населення на даному етапі розвитку суспільних відносин; обґрунтувати особливості формування та реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення; здійснити аналіз та оцінку видатків державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення. Метою дослідження є розкриття стратегічних напрямів державної політики у сфері соціального захисту населення в умовах інституційних перетворень.